

Hoofdstuk 16 Inflatie en monetair beleid

16.1 Meting en gevolgen inflatie en deflatie

Hoe kun je inflatie en deflatie meten en welke gevolgen hebben prijsveranderingen?

Met de consumentenprijsindex (CPI) wordt het algemeen prijsniveau gemeten. De CPI is een samengesteld en gewogen indexcijfer van verschillende soorten uitgaven met verschillende wegingsfactoren. *Inflatie* wordt berekend als procentuele verandering van de consumentenprijsindex ten opzichte van 12 maanden geleden. Door inflatie daalt het reëel inkomen. *Geldontwaarding* is de procentuele daling van de koopkracht van het geld. Inflatie kan ook leiden tot herverdeling van inkomens en tot een loon- en prijs-spiraal. Mensen die geld hebben uitgeleend, gaan er bij inflatie op achteruit, schuldenaren hebben voordeel van inflatie. Als de prijzen van Nederlandse bedrijven sterker stijgen dan van buitenlandse concurrenten verslechtert ook de internationale concurrentiepositie van Nederland. De koopkracht van spaargeld daalt als het inflatiepercentage hoger is dan het rentepercentage. Er is dan sprake van een *negatieve reële rente*. De geldontwaarding kan zo snel gaan, dat je spreekt van hyperinflatie. De koopkracht daalt enorm en dat leidt tot sociale onrust. Als de CPI daalt, is er *deflatie*: een daling van het algemeen prijsniveau.

16.2 Oorzaken van inflatie en deflatie

Wat zijn de oorzaken van inflatie en deflatie?

Bestedingsinflatie ontstaat als de bestedingen hoger zijn dan dat er maximaal kan worden geproduceerd in een land. *Kosteninflatie* ontstaat als bedrijven hogere kosten per product doorberekenen in hun verkoopprijzen. De *loonkosten per eenheid product* bereken je door de loonindex te delen door de index van de arbeidsproductiviteit. Als een stijging van de loonkosten per product wordt doorberekend in de verkoopprijzen ontstaat *loonkosteninflatie*. Inflatie kan ook ontstaan als bedrijven hun verkoopprijzen verhogen, omdat er weinig concurrentie is (*winstmarge-inflatie*). De overheid kan inflatie veroorzaken door de btw, accijns of milieuheffingen te verhogen (*belastinginflatie*). Inflatie kan ook veroorzaakt worden door hogere importprijzen uit het buitenland (*geïmporteerde inflatie*).

16.3 Monetair beleid

Hoe probeert de ECB de inflatie en deflatie te beïnvloeden?

Het *Europees Stelsel van Centrale Banken* (ESCB) is verantwoordelijk voor het monetaire beleid in de landen van de Europese Unie. Het ESCB bestaat uit de Europese Centrale Bank (ECB) en de centrale banken van de lidstaten van de EU. In de EU hebben 19 landen de euro als munteenheid (2020): het *eurogebied* of de *eurozone*. De eurozone is een monetaire unie. Een *monetaire unie* is een groep landen met dezelfde munteenheid. Het *Eurosysteem* omvat de ECB en de nationale centrale banken van de eurolanden.

De *Europese Centrale Bank* (ECB) is een politiek onafhankelijke centrale bank, die in het Eurosysteem samen met de centrale banken van de eurolanden het monetair beleid in de eurozone bepaalt. Het *doel van het monetair beleid* is een stijging van de geharmoniseerde consumptieprijzen van dichtbij maar onder de 2% per jaar. De taken van het Eurosysteem binnen het eurogebied zijn: het bevorderen van een goede werking van het betalingsverkeer, het uitgeven van eurobiljetten en euromunten, toezicht houden op de monetaire financiële instellingen, het aanhouden en beheren van de officiële goud- en deviezenvoorraad van de eurolanden.

Economie Integraal havo

Samenvatting

De ECB probeert de inflatie te beperken met *monetair beleid*. Als de ECB de rente verhoogt, verhogen de particuliere banken ook de rente op hun spaarrekeningen en leningen. Als de ECB de rente verlaagt, verlagen ook de particuliere banken de rente op hun spaarrekeningen en leningen. De ECB zorgt ervoor dat de particuliere banken geld bij hun Centrale Bank moeten lenen door een verplichte *kasreserve* in te stellen. De particuliere banken kunnen inschrijven op door de aangesloten Centrale Banken aangeboden leningen. Er bestaan verschillende looptijden. Na afloop moeten de particuliere banken de leningen weer aflossen. De rente op deze leningen heet de *herfinancieringsrente* of *refirente*.

Als achteraf blijkt dat een particuliere bank te weinig heeft geleend en voor enkele dagen meer geld nodig heeft, kan ze dat extra bedrag ook lenen bij hun Centrale Bank. De rente op die extra lening is hoger dan de refirente en heet de *marginale beleningsrente*. Als blijkt dat een bank teveel heeft geleend en voor enkele dagen minder geld nodig heeft, kan ze dat bedrag tijdelijk stallen bij hun Centrale Bank. De rente die de bank ontvangt, is de *deposito- of stallingsrente*.

Als een bank tijdelijk geld tekort komt, kan de Centrale Bank de liquiditeit van die bank verbeteren met een valutaswap. De Centrale Bank koopt dan tijdelijk buitenlands geld van de banken tegen een bepaalde wisselkoers. Tegelijkertijd verkoopt de Centrale Bank die valuta's weer terug aan de bank tegen dezelfde wisselkoers, waarbij de levering na een periode van drie, zes of negen maanden plaatsvindt.

Na de financiële crisis is de ECB begonnen met *Quantitative Easing* (QE). Onder leiding van de ECB zijn de centrale banken van de eurolanden begonnen met het opkopen van staatsobligaties die in het bezit zijn van de particuliere banken en andere financiële instellingen. Hierdoor daalt de rente en dat kan tot meer bestedingen, productie en inkomensgroei leiden.